

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ПАВЛА ТИЧИНИ

Підготовка та захист магістерських робіт зі спеціальності

231 Соціальна робота:

навчально-методичний довідник

Укладачі:

Н. М. Коляда,

В. П. Ісаченко.

УМАНЬ 2021

УДК 378.147.091.33-028.42(072)

M54

Рецензенти:

Радул В. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка;

Петренко О. Б., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету соціальної та психологічної освіти, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку вченою радою Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № _____ від _____ року).

Підготовка та захист магістерських робіт зі спеціальності

231 Соціальна робота: навчально-методичний довідник / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; уклад.: Н. М. Коляда, В. П. Ісаченко. Київ : ЦП Компринт, 2021. – 69 с.

У виданні узагальнено інформацію про особливості досліджень у соціальній роботі, оформлення тексту кваліфікаційної роботи відповідно до чинних вимог. Методичні рекомендації складаються з трьох розділів, зокрема, містять положення про випускні кваліфікаційні роботи в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини; орієнтовний перелік напрямів досліджень випускних кваліфікаційних робіт; рекомендації щодо підготовки та оформлення випускних кваліфікаційних робіт із соціальної роботи.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів освітнього ступеня «магістр» зі спеціальності 231 Соціальна робота, наукових керівників, науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, наукових установ.

УДК 378.147.091.33-028.42(072)

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5	
РОЗДІЛ 1	ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИПУСКНІ КВАЛІФІКАЦІЙНІ РОБОТИ В УМАНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ (Нова редакція від 24.11.2020 р.).....	7
1.1.	Загальні вимоги положення (Нова редакція від 24.11.2020 р.).....	7
1.2.	Розподіл функцій керівника магістерської роботи і студента..	8
1.2.1.	Функції керівника магістерської роботи.....	8
1.2.2.	Функції здобувача вищої освіти (виконавця випускної кваліфікаційної роботи).....	9
РОЗДІЛ 2	ТЕМАТИКА ВИПУСКНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 231 СОЦІАЛЬНА РОБОТА	11
2.1.	Визначення тематики та організація виконання випускної кваліфікаційної роботи.....	11
2.2.	Вибір теми магістерської роботи.....	11
2.3.	Орієнтовний перелік напрямів досліджень випускних кваліфікаційних робіт зі спеціальності 231 Соціальна робота.....	13
РОЗДІЛ 3	СТРУКТУРА ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	14
РОЗДІЛ 4	ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	19
4.1.	Загальні вимоги	19
4.2.	Нумерація.....	19
4.3.	Загальні правила цитування та посилання на використані джерела.....	20
4.4.	Оформлення списку використаних джерел	21
4.5.	Додатки.....	22

РОЗДІЛ 5	ОСНОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ТА НАПИСАННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 231 СОЦІАЛЬНА РОБОТА.....	23
5.1.	Етапи підготовки та написання магістерської роботи.....	23
5.2.	Алгоритм наукового дослідження.....	23
5.3.	Вивчення літературних джерел за темою випускної кваліфікаційної роботи.....	25
5.4.	Збирання дослідницького матеріалу, його обробка та викладення змісту магістерської роботи.....	27
5.5.	Орієнтовна програма експериментального дослідження	30
РОЗДІЛ 6	ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ ТА ЗАХИСТ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ.....	34
6.1.	Подання та оформлення випускних кваліфікаційних робіт....	34
6.2.	Переставлення результатів дослідження випускної кваліфікаційної роботи.....	37
6.3.	Підготовка презентації до захисту магістерської роботи.....	37
ТЕЗАУРУС.....		41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....		44
ДОДАТКИ.....		46

ПЕРЕДМОВА

Підготовка магістерської роботи є обов'язковою умовою виконання освітньої програми підготовки здобувачів вищої освіти ОС «магістр».

В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини на факультеті соціальної та психологічної освіти здійснюється підготовка магістрів за освітньою програмою «Соціальна робота» зі спеціальності 231 Соціальна робота, галузі знань 23 Соціальна робота. Мета освітньої програми – підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі соціальної роботи, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у професійній діяльності, в тому числі і в молодіжній сфері, що передбачає володіння фундаментальними знаннями і практичними навичками з соціальної і молодіжної роботи, їх застосування, а також проведення досліджень та здійснення інновацій задля професійного саморозвитку, безперервної самоосвіти, а відтак перманентного підвищення власної конкурентоспроможності на сучасному ринку професійних послуг.

Відповідно до ОП «Соціальна робота» атестація здобувачів вищої освіти здійснюється у формі публічного захисту кваліфікаційної роботи, яка повинна передбачати розв'язання складної спеціалізованої задачі або проблеми у соціальній сфері, що супроводжується проведенням досліджень та/або застосуванням інноваційних підходів. Кваліфікаційна робота не повинна містити академічного плагіату (фабрикації, фальсифікації) та оприлюднюється на офіційному сайті факультету соціальної та психологічної освіти УДПУ імені Павла Тичини.

«Методичні рекомендації до виконання магістерських робіт зі спеціальності 231 Соціальна робота» розроблені відповідно до освітньої програми «Соціальна робота» другого (магістерського) рівня вищої освіти (2021); Положення про випускні кваліфікаційні роботи в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини; інших нормативних актів.

У запропонованих методичних рекомендаціях комплексно розглянуто сучасні вимоги до процесу підготовки та захисту кваліфікаційної роботи на здобуття ОС «магістр» – від вибору теми до її прилюдного захисту. На основі аналізу труднощів, з якими стикаються магістранти та наукові керівники на кожному з етапів виконання магістерських робіт, укладачі узагальнили досвід наукового керівництва й підготовки кваліфікаційної роботи. Розкрита технологія навчально-наукової діяльності, починаючи з опрацювання наукової літератури; наведено вимоги до написання і оформлення магістерської кваліфікаційної роботи; висвітлено порядок проведення публічного захисту дослідження. Використано нормативні документи, які визначають порядок виконання і оформлення кваліфікаційних робіт.

У виданні узагальнено інформацію про особливості досліджень у соціальній роботі, оформлення тексту кваліфікаційної роботи відповідно до чинних вимог. Методичні рекомендації складаються з трьох розділів, зокрема, містять положення про випускні кваліфікаційні роботи в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини; орієнтовний перелік напрямів досліджень випускних кваліфікаційних робіт; рекомендації щодо підготовки та оформлення випускних кваліфікаційних робіт із соціальної роботи.

Укладачі: Коляда Н. М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; Ісаченко В. П., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів освітнього ступеня «магістр» зі спеціальності 231 Соціальна робота, наукових керівників, науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, наукових установ.

РОЗДІЛ І

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВИПУСКНІ КВАЛІФІКАЦІЙНІ РОБОТИ В УМАНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ (Нова редакція від 24.11.2020 р.)

1.1. Загальні вимоги положення (Нова редакція від 24.11.2020 р.)

1.1.1. Положення про випускні кваліфікаційні роботи в УДПУ імені Павла Тичини розроблено відповідно до Закону України «Про вищу освіту», «Положення про організацію освітнього процесу в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положення про Європейську кредитно-трансферну систему навчання в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини», «Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії» та інших нормативно-правових актів. Випускна кваліфікаційна робота (далі – ВКР) є самостійним кваліфікаційним навчально-науковим дослідженням здобувача вищої освіти, яке виконується на завершальному етапі навчання в університеті для отримання освітнього ступеня «Магістр».

1.1.2. Підготовка випускної кваліфікаційної роботи має на меті:

- систематизацію, закріплення і розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності і психолого-педагогічних або спеціальних дисциплін та застосування цих знань при розв’язанні конкретних завдань;
- розвиток навичок самостійної роботи, оволодіння методикою дослідження та проведення експерименту при розв’язуванні проблем і питань, що порушуються у кваліфікаційній роботі;
- з’ясування підготовленості здобувачів вищої освіти до самостійної роботи в сучасних умовах. Виконання кваліфікаційної роботи передбачає вирішення наступних завдань:
  - поглиблення, систематизацію та закріплення отриманих під час навчання теоретичних знань здобувача вищої освіти;
  - виявлення здатності здобувача вищої освіти обрати і проаналізувати наукову або практичну проблему, зробити теоретичні висновки і узагальнення на основі сучасних методологічних засад фахового напрямку, застосувати знання при вирішенні конкретних наукових та виробничих (фахових) завдань, обґрунтувати практичні рекомендації;
  - напрацювання і поглиблення навичок самостійної роботи з літературними джерелами, методичними та інструктивними матеріалами, а також оволодіння методикою досліджень та експерименту;

- вивчення та осмислення досвіду професійної діяльності за сучасних умов;
- визначення рівня професійної компетентності випускника як його здатності до самостійної практичної роботи, творчого вирішення фахових завдань.

1.1.3. До керівництва випускними кваліфікаційними роботами освітнього ступеня «Магістр» (за освітньо-професійною програмою), залучаються, як правило, науково-педагогічні працівники з науковим ступенем за відповідною або суміжною спеціальністю; до керівництва випускними кваліфікаційними роботами освітнього ступеня «магістр» (за освітньо-науковою програмою) – з науковим ступенем та вченим званням за відповідною або суміжною спеціальністю. Одному керівнику може бути заплановано не більше 5 робіт ОС «Магістр». В окремих випадках дозвіл на закріплення кваліфікаційних робіт понад вищезазначену норму надається вченою радою університету.

1.2. Розподіл функцій керівника магістерської роботи і студента

1.2.1. Функції керівника магістерської роботи

Керівник випускної кваліфікаційної роботи:

- надає допомогу у виборі теми, розробці плану роботи, здійснює консультування у використанні джерел та літератури, методології дослідження;
- пропонує студентам магістратури теми магістерських робіт відповідно до свого наукового напрямку діяльності, спеціалізації, магістерської програми та потреб організацій соціальної сфери;
- надає допомогу в розробці календарного плану на весь період виконання кваліфікаційної роботи;
- надає допомогу у підготовці індивідуального плану роботи та контролює його виконання;
- формує разом зі студентом магістратури завдання на підготовку магістерської роботи;
- надає систематичні консультації щодо виконання ВКР;
- надає консультативну допомогу студентові під час виконання ним роботи згідно із затвердженим на кафедрі розкладом і графіком самостійної роботи;
- перевіряє виконання роботи (частинами і в цілому);
- протягом всього періоду навчання на основі аналізу підготовлених студентом магістратури матеріалів фіксує його виконання, про що звітує на засіданні кафедри;

- рекомендує студенту необхідну нормативну, навчальну, довідкову літературу та інші джерела для самостійного опрацювання;
- аналізує та контролює організацію самостійної роботи студента магістратури;
- залучає студентів магістратури до наукової роботи;
- допомагає студенту готувати наукові публікації за результатами досліджень і сприяє їх опублікуванню у фахових виданнях, матеріалах наукових конференцій, симпозіумів, круглих столів та ін.;
- рекомендує бази та забезпечує відповідну якість проходження науково-дослідної практики;
- несе відповідальність за випадки виявлення академічного плагіату у магістерській роботі студента;
- готує об'єктивний відгук на магістерську роботу перед її захистом на кафедрі;
- надає письмовий висновок на роботу;
- бере участь у засіданні кафедри під час попереднього захисту магістерської роботи.

1.2.2. Функції здобувача вищої освіти (виконавця випускної кваліфікаційної роботи):

Студент виконує такі функції:

- у терміни, визначені керівником, підбирає та опрацьовує матеріали, необхідні для виконання ВКР;
- визначається з темою магістерської роботи відповідно до своєї спеціалізації та магістерської програми;
- разом з керівником формує завдання на підготовку магістерської роботи;
- укладає та узгоджує з керівником календарний план-графік виконання ВКР з урахуванням трудомісткості розділів, необхідності перевірки матеріалів керівником та консультантами, отримання висновку керівника і рецензії та своєчасного надання повністю підготовленої, перевіреної та допущеної до захисту роботи не менш ніж за десять днів до її захисту при Екзаменаційній комісії (далі – ЕК);
- добирає і опрацьовує нормативні документи, навчальну, наукову й довідкову літературу та інші джерела;
- критично аналізує позиції різних авторів на проблеми, що мають безпосереднє відношення до роботи та визначає своє особисте ставлення до них;

- узагальнює матеріали та застосовує сучасні методи і методики наукових досліджень;
- використовує набуті в процесі навчання теоретичні знання, практичні навички;
- опановує методику досліджень стосовно, об'єкта, предмета дослідження, мети, завдань;
- знаходить аналоги розв'язання проблеми у вітчизняній та зарубіжній практиці, адаптує їх до конкретного предмета (об'єкта) дослідження;
- самостійно приймає оптимальні рішення;
- інформує керівника про стан виконання роботи відповідно до плану-графіка, надає на його вимогу необхідні матеріали для перевірки;
- самостійно виконує ВКР;
- при виконанні ВКР враховує сучасні досягнення науки і техніки, використовує передові методики наукових та експериментальних досліджень;
- у період практики на основі теоретичних положень та методики досліджень ґрунтовно і всебічно вивчає стан справ у реальних умовах з предмету досліджень та добирає фактичний матеріал;
- при розробці дослідницьких процесів, проведенні різного роду розрахунків та їх моделюванні використовує сучасні комп'ютерні технології;
- особисто подає ВКР, допущену до захисту, для перевірки на наявність академічного плагіату на кафедрі, а також рецензенту;
- усуває суттєві недоліки, що виявились у процесі попереднього захисту на кафедрі;
- знайомиться зі змістом відгуку керівника і рецензії та готує (у разі необхідності) аргументовані відповіді на зауваження при захисті ВКР на засіданні ЕК.
- своєчасно прибуває на захист або попереджає завідувача кафедри та голову ЕК (через секретаря ЕК) про неможливість присутності на захисті із зазначенням причин цього та наступним наданням документів, які засвідчують поважність причин.

За достовірність фактичного матеріалу й іншої інформації, поданої у кваліфікаційній роботі, обґрунтованість і вірогідність висновків та положень, що виносяться на захист, несе відповідальність безпосередньо автор дослідження і його науковий керівник.

Випускна кваліфікаційна робота виконується державною мовою з урахуванням орфографічних, пунктуаційних та стилістичних норм. Дозвіл на виконання ВКР іноземною мовою (враховуючи специфіку навчальних дисциплін окремих освітніх програм) надає вчена рада університету.

РОЗДІЛ 2

ТЕМАТИКА ВИПУСКНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

2.1. Визначення тематики та організація виконання випускної кваліфікаційної роботи

2.1.1 Тематика випускних кваліфікаційних робіт розробляється кафедрами, розглядається на засіданні науково-методичної комісії факультету / інституту, затверджується вченою радою факультету/інституту і доводиться до відома здобувачів вищої освіти (оприлюднюється на дошках оголошень, сайтах структурних підрозділів тощо). З метою уникнення академічного плагіату теми робіт оновлюються щороку.

2.1.2. Здобувач вищої освіти має право вибирати тему випускної кваліфікаційної роботи з ряду запропонованих або запропонувати власну тему з необхідним обґрунтуванням доцільності її розробки і можливості виконання.

2.1.3. Тема випускної кваліфікаційної роботи має бути пов'язана з основними напрямками науково-дослідницької роботи відповідної кафедри.

2.1.4. Заява виконавця випускної кваліфікаційної роботи пишеться на ім'я декана факультету/директора інституту, підписується виконавцем, науковим керівником, завідувачем кафедри, гарантом освітньої програми. Здобувач вищої освіти зобов'язаний подати заяву впродовж першого місяця першого року навчання (ОС «магістр») *(Додаток В)*.

2.1.5. Тема випускної кваліфікаційної роботи та наукове керівництво обговорюється на засіданні науково-методичної комісії факультету/інституту і затверджуються наказом ректора університету за поданням декана факультету/директора інституту.

2.1.6. В окремих випадках можлива зміна або корекція теми випускної кваліфікаційної роботи, її плану, заміна наукового керівника. Ці питання вирішуються на засіданні науково-методичної комісії факультету / інституту не пізніше, ніж за три місяці до терміну подання відповідної роботи до попереднього захисту.

2.2. Вибір теми магістерської роботи

Вибір проблеми дослідження – відповідальний момент, від якого значною мірою залежить успіх всього дослідження студента. Проблема дослідження визначається виходячи з наукових інтересів студента, тематики наукових досліджень кафедри тощо.

Вибір проблеми наукових досліджень для виконання магістерської роботи здійснюється у галузі соціальної роботи, обумовлюється видами діяльності, організаційно-правовими умовами на матеріалах яких буде ґрунтуватися магістерська робота. Як правило, вибір студентом теми магістерської роботи обумовлений виконанням окремих індивідуальних робіт з елементами наукових досліджень у минулому. Такий підхід до організації процесу написання магістерської роботи є ефективним, адже у процесі поточного навчання студенти вже набули певних знань з обраної проблеми досліджень, тому здатні більш професійно вирішувати питання удосконалення практичної діяльності.

Право вибору теми магістерської роботи надається студенту в межах орієнтовної тематики, яка розробляється відповідною випусковою кафедрою та погоджується з деканатом, що забезпечує реалізацію вибіркової складової освітньої програми підготовки магістрів з урахуванням пропозицій і потреб установ, підприємств та організацій.

При виборі теми магістерської роботи слід керуватися власними навчальними та науково-дослідними інтересами, наявністю теоретичної бази та власних розробок, можливістю отримання необхідних матеріалів під час проходження виробничої практики, орієнтацією на характер майбутньої професійної діяльності.

Тематика магістерських робіт на кафедрі поновлюється кожного навчального року, студент магістратури має право самостійного вибору теми магістерської роботи в межах освітньої програми.

При виборі теми магістерської роботи слід враховувати її актуальність і новизну, наявність наукової бази для виконання, можливість отримання та опрацювання експериментального матеріалу, наявність власних науково-технічних і методичних розробок, майбутнє місце працевлаштування.

Виконання магістерської роботи базується на матеріалах обраного об'єкту дослідження. Крім того, визначається місце об'єкта дослідження в районі (регіоні, відповідній галузі). Не дозволяється виконувати магістерську роботу кільком студентам однієї академічної групи з однієї і тієї ж теми, на базі одного і того самого підприємства.

Якщо однакову тему магістерської роботи виявило бажання писати кілька студентів, остаточне рішення приймає завідувач кафедри, виходячи зі строків (дати) подання заяв студентами на кафедру.

Студентам заочної форми навчання пропонується обирати тему магістерської роботи з урахуванням потреб організації, де вони працюють.

Тема магістерської роботи може бути уточнена за заявою студента чи слухача магістратури на засіданні відповідної кафедри, але не пізніше, ніж за

шість місяців до визначеного терміну подання завершеної магістерської роботи до захисту.

2.3. Орієнтовний перелік напрямів досліджень випускних кваліфікаційних робіт

2.3.1. Теорія і методологія соціальної роботи:

- 1) філософія і етика соціальної роботи;
- 2) категоріальний апарат соціальної роботи;
- 3) розвиток теорії соціальної роботи;
- 4) моделі практики соціальної роботи;
- 5) методи дослідження соціальних процесів.

2.3.2. Практика соціальної роботи:

- 1) соціальна допомога та соціальні послуги представникам соціально вразливих груп, груп ризику та іншим суб'єктам, які перебувають в стані кризи, зазнають маргіналізації та соціального виключення;
- 2) соціальна робота в системі соціалізації особистості;
- 3) розвиток громад та соціального партнерства у громаді;
- 4) профілактика негативних соціальних явищ;
- 5) упровадження практики здоров'язбереження;
- 6) протидія дискримінації, стигматизації та соціальному виключенню за будь-якими ознаками.

2.3.3. Менеджмент соціальної роботи:

- 1) управління інституціями соціальної роботи;
- 2) забезпечення якості послуг у соціальній роботі;
- 3) розвиток супервізії у соціальній роботі;
- 4) профілактика професійного вигорання соціальних працівників;
- 5) організація та оптимізація волонтерської діяльності.

2.3.4. Розвиток професійних компетентностей соціальних працівників:

- 1) профорієнтація і професійний відбір;
- 2) професійне становлення;
- 3) оптимізація програм професійної підготовки;
- 4) забезпечення та функціонування професійно-етичних норм соціальної роботи.

РОЗДІЛ 3

СТРУКТУРА ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

3.1. Випускна кваліфікаційна робота повинна містити:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень, символів, одиниць величин і термінів (за необхідності);
- вступ;
- основну частину (розділи та підрозділи);
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

Усі структурні елементи роботи розпочинаються з нової сторінки.

3.2. Титульний аркуш роботи містить: найменування закладу вищої освіти (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини), де виконана робота; назву факультету/інституту, кафедри; вид роботи відповідно до освітнього ступеня; тему роботи; прізвище, ім'я, по батькові автора; науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я по батькові наукового керівника; науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я по батькові рецензента; місто і рік виконання (Додаток А).

3.3. Зміст роботи повинен містити найменування та номери початкових сторінок усіх структурних частин: вступу, розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), висновків, списку використаних джерел та додатків (Додаток Б).

3.4. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів може бути поданий в роботі (якщо вжита специфічна термінологія, а також використано маловідомі скорочення, нові символи, позначення та ін.) у вигляді окремого списку, який розміщують перед вступом або після змісту. Перелік умовних позначень необхідно друкувати двома колонками, в яких зліва за абеткою наводять позначення, а справа – їхню детальну розшифровку. Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення та ін. повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифровку наводять у тексті при першому згадуванні.

3.5. Вступ – це частина випускної кваліфікаційної роботи, яка орієнтує на подальше розкриття теми, а також містить всі необхідні кваліфікаційні характеристики дослідження. У вступі розкривається актуальність проблеми, стан її вивчення та значущість для теорії і практики.

У вступі випускної кваліфікаційної роботи на здобуття ОС «Магістр» необхідно обґрунтовано сформулювати:

- мету;

Мета дослідження проглядається вже у формулюванні теми. Як правило, вона може стосуватися різних теоретичних чи прикладних питань, наприклад, у виявленні зв'язків між певними факторами та явищами, встановленні умов усунення недоліків у відповідних процесах, розкритті можливостей удосконалення певних процесів, пізнанні закономірностей і тенденцій розвитку та ін.

Наприклад, мета – на основі теоретичного та емпіричного дослідження здійснити аналіз соціалізації молоді з інвалідністю в освітніх установах.

- завдання;

Наприклад, відповідно до поставленої мети нашого дослідження вирішуються наступні завдання:

– систематизувати матеріал про сучасні підходи, сутність та специфіку вирішення проблеми соціалізації студентів з інвалідністю;

– розкрити процес соціального супроводу соціалізації молоді з інвалідністю в освітніх установах як форму комплексної соціальної допомоги;

– провести діагностику проблеми соціалізації молоді з інвалідністю на базі Центру соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів» факультету соціальної та психологічної освіти;

– розробити соціальний проект спрямований на успішну соціалізації молоді з інвалідністю «Без обмежень».

- об'єкт;

Наприклад, об'єкт дослідження – соціалізація молоді з інвалідністю.

- предмет;

Наприклад, предмет дослідження – соціальний супровід процесу соціалізації студентів з інвалідністю.

- гіпотезу (за необхідності);

Важливим елементом дослідження є **гіпотеза** – можлива (передбачувана) відповідь на головне питання, яке ставить перед собою дослідник. Складовими гіпотези є передбачувані зв'язки між досліджуваними фактами.

Необхідність гіпотези у науковому дослідженні зумовлена такими причинами:

– гіпотеза є своєрідним компасом, який визначає напрям діяльності дослідника;

– вдало сформульована гіпотеза запобігає невизначеності майбутніх результатів дослідження;

– гіпотеза спрямовує думки дослідника і чітко окреслює коло матеріалів, які повинні бути зібрані у процесі дослідження».

Гіпотеза повинна відповідати фактам, на основі яких її утворено і для пояснення яких вона призначена; враховувати раніше відкриті закономірності але не суперечити відомим результатам досліджень; пояснювати певне коло явищ дійсності; передбачати нові факти явища і зв'язки між ними; бути доступною для емпіричної перевірки.

Важливу роль у підтвердженні гіпотези відіграє експеримент. Експеримент як складова наукового дослідження є одним зі способів отримання нових наукових знань. Головною метою експерименту може бути виявлення властивостей досліджуваних об'єктів, перевірка справедливості гіпотези, що забезпечує всебічне і глибоке вивчення теми наукового дослідження.

Основою експерименту є науково поставлений дослід, у процесі якого вивчення явищ відбувається за допомогою доцільно вибраних або штучно створених умов. Вони забезпечують виникнення процесів, спостереження яких необхідне для встановлення закономірних зв'язків між явищами. Поняття «експеримент» означає дію, спрямовану на створення умов з метою вивчення певного явища у науковій мові і в дослідницькій діяльності. Експериментом називають ряд споріднених понять: дослід, цілеспрямоване спостереження, відтворення об'єкта пізнання, організацію особливих умов його здійснення, перевірку прогнозу. Загалом експериментом вважають науково поставлений дослід, спостереження досліджуваного явища за певних умов, які дають змогу відтворювати його щоразу при повторенні цих умов.

- методи дослідження,

Наприклад, на різних етапах дослідження були використані наступні методи наукового дослідження: теоретичний аналіз літературних джерел з проблеми дослідження; метод анкетування, метод тестування; методи загальнотеоретичного дослідження; методи збору первинного емпіричного матеріалу; методи обробки первинного емпіричного матеріалу.

- експериментальну базу,

Наприклад, експериментальна база дослідження науково-практичний Центр соціально-освітньої інтеграції та інклюзивного реабілітаційно-соціального туризму «Без бар'єрів» факультету соціальної та психологічної освіти в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини. На

факультеті у 2019 році створено 3 інклюзивні групи, а у 2020 р. ще 2 інклюзивні групи. Вибірка респондентів складала 23 студенти I-VI курсів.

- теоретичне та практичне значення,

Наприклад, теоретична значимість дослідження полягає в тому, що отримані результати дозволяють розширити наукові уявлення про процес формування толерантності до осіб з інвалідністю при інклюзивному навчанні у закладі вищої освіти, уточнено і конкретизовано зміст понять «толерантність до осіб з інвалідністю», «процес формування толерантності до осіб з інвалідністю», «соціально-педагогічні умови формування толерантності до осіб з інвалідністю»; теоретично обґрунтовано критерії і показники рівнів сформованості толерантності по відношенню до осіб з інвалідністю зі сторони основних суб'єктів вищої освіти.

Практична значимість дослідження полягає в практичному застосуванні соціального проекту спрямованого на успішну соціалізації молоді з інвалідністю «Без обмежень», яка навчається на факультеті соціальної та психологічної освіти в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

- подати відомості про апробацію дослідження,

Наприклад, апробація результатів дослідження відбувалася шляхом публікації наукових тез та виступів на Всеукраїнських науково-практичних конференціях та семінарах: «Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи» (Умань, 15 жовтня 2020 р.), «Актуальні проблеми соціальної роботи, педагогіки та психології в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку» (Умань, 25 листопада 2020 р.), «Спеціальна та інклюзивна освіта: теорія, методика, практика» (Умань, 25 березня 2021 р.), «Дистанційне навчання у закладі вищої освіти в умовах пандемії: виклики сучасності» (Умань, 30 березня 2021 р.), регіональних науково-методичних та науково-практичних семінарах: «Інноваційний менеджмент в управлінні персоналом» (Умань, 8 жовтня 2020 р.), «Тренінгові технології у соціальній роботі» (Умань, 29 березня 2021 р.), «Громадські організації людей з інвалідністю крізь призму надання соціальних послуг» (Умань, 16 квітня 2021 р.) та ін.

- публікації автора за темою дослідження та структуру роботи

Наприклад, публікації автора за темою дослідження: основні положення та результати дослідження викладено у 2 тезах, які опубліковані у збірниках наукових праць за матеріалами конференцій та семінарів.

3.6. Основна частина роботи обов'язково повинна складатися з декількох розділів (від 2 до 3), які, в свою чергу, можуть мати підрозділи. Кожен розділ та підрозділ повинен мати назву. В основній частині подається аналіз й узагальнення результатів дослідження. Потрібно висвітлити теоретичні основи роботи, розкрити зміст використаних термінів, викласти хід дослідження. Цифрові дані слід подавати в таблицях або графіках, діаграмах, які повинні мати заголовок. Основна частина роботи має містити дві складові: теоретичну (розкриваються теоретичні передумови проведеного дослідження) і практичну (викладається хід дослідження та його результати).

3.7. Висновки розміщують на окремій сторінці. У них наводяться основні результати дослідження, представлені відповідно до поставлених завдань. Рекомендований обсяг висновків – 2–3 сторінки.

3.8. Список використаних джерел містить найменування та вихідні дані всіх використаних дослідником наукових праць (монографій, наукових статей, наукових збірників, посібників, підручників), публіцистичних, періодичних і архівних джерел.

3.9. До додатків включають допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи (анкети, інструкції, схеми, таблиці та рисунки, діаграми, гістограми, ілюстрації, фотографії тощо).

РОЗДІЛ 4

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

4.1. Загальні вимоги

Випускна кваліфікаційна робота виконується за допомогою комп'ютера в текстовому редакторі (кегель 14, шрифт Times New Roman, звичайний, інтервал 1,5). Поля: верхнє – 20 мм; нижнє – 20 мм; ліве – 30 мм; праве – 10–15 мм. Робота друкується на папері формату А4 (210 x 297 мм), використовуючи одну сторону листа і подається у переплетеному вигляді.

Обсяг основного тексту випускної кваліфікаційної роботи (без додатків та списку використаних джерел) для освітнього ступеня «Магістр» (за освітньо-професійною програмою) – 65–80 сторінок, для освітнього ступеня «Магістр» (за освітньо-науковою програмою) – 80–110 сторінок друкованого тексту.

В основному обсязі випускної кваліфікаційної роботи вступ та висновки займають не менше 10%, решту займає текст розділів.

Заголовки структурних частин кваліфікаційної роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкуються великими літерами симетрично до тексту і не мають порядкового номера. Заголовки підрозділів – маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Перенос слів у заголовках не допускається.

4.2. Нумерація

Нумерацію сторінок подають у правому верхньому куті арабськими цифрами без знака №. Із структурних частин нумерують розділи (наприклад: РОЗДІЛ 1, РОЗДІЛ 2, РОЗДІЛ 3), після номера крапку не ставлять, з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку (наприклад: 1.1, 1.2; 2.1), далі йде заголовок підрозділу).

Таблиці, схеми, діаграми випускної кваліфікаційної роботи необхідно подавати одразу після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» («Мал.») і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. (Наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назву і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Таблицю нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. У правому верхньому кутку над відповідним заголовком таблиці розміщують надпис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: Таблиця 2.5 (п'ята таблиця другого розділу).

При перенесенні частини таблиці на іншу сторінку слово «Таблиця» і номер її вказують один раз праворуч над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження табл. 2.5».

4.3. Загальні правила цитування та посилання на використані джерела

Посилання в тексті роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, «... у працях [1–7]».

Якщо в тексті роботи необхідно зробити посилання на конкретні сторінки відповідного джерела, можна наводити посилання у висновках, при цьому номер посилання має відповідати його бібліографічному опису за переліком посилань. Наприклад: цитата в тексті: « _ незважаючи на [13, с. 15]».

Відповідний опис у переліку посилань: 11. Дороніна М. С. Культура спілкування ділових людей : навчальний посібник. Київ : Леабешія, 1998. 192 с. Посилання на ілюстрації роботи вказують порядковим номером ілюстрації, наприклад «(рис. 1.2)».

Посилання на формули вказують порядковим номером формули в дужках, наприклад, «... у формулі (2.1)».

На всі таблиці роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» в тексті пишуть скорочено, наприклад: «... у табл. 1.2».

У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочене слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.3».

4.4. Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел є частиною будь-якої дослідницької роботи, його подають після основного тексту та висновків. Список повинен містити не менше 60 джерел ОС «магістр» (за освітньо-професійною програмою) та 80 – ОС «магістр» (за освітньо-науковою програмою).

Список інформує про використані і цитовані документи та надає найважливішу бібліографічну інформацію за темою роботи про книги, статті, дисертації та інші джерела, використані автором у роботі, підтверджує достовірність і точність запозичень: цитати, факти, таблиці, схеми, карти та ін., на основі яких будується дослідження.

У список варто включати всі матеріали, які були прочитані, переглянуті, проаналізовані. Бажано виявляти джерела якомога повніше, пам'ятаючи, що бібліографічний список до наукової роботи – це підсумок вивчення проблеми і передумова подальших наукових досліджень.

Особливу увагу потрібно приділити огляду новітніх досліджень з проблеми (за останні 3-5 років), як показнику інформованості автора про сучасний стан досліджуваної теми.

Список є бібліографічним посібником, тому кожний включений до списку документ повинен бути описаний відповідно стандартів.

Бібліографічний опис документів здійснюється за: ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Усі бібліографічні записи в бібліографічних списках рекомендується нумерувати, що дає уяву про розміри списку, полегшує його використання. Нумерація є суцільною для всього бібліографічного списку, номер ставиться перед бібліографічним записом і відокремлюється від нього крапкою.

При складанні списку можливі різні способи розстановки бібліографічних описів джерел: алфавітний, хронологічний, систематичний, нумераційний (в порядку першого згадування публікацій у тексті роботи). Найчастіше використовується алфавітна розстановка, тобто в алфавіті прізвищ авторів і заголовків, якщо автор не зазначений чи авторів більше трьох.

Вказані у списку публікації подають в наступному порядку:

- роботи вітчизняних та іноземних авторів, надрукованих українською та російською мовами в загальному алфавіті, з урахуванням транскрипції написання;

- твори вітчизняних та іноземних авторів іноземними мовами, спочатку латинський алфавіт, потім східні мови (за наявності). При використанні в тексті цитат чи довільного переказу змісту творів інших авторів, обов'язково потрібно

робити посилання, вказуючи в тексті в квадратних дужках номер бібліографічного запису зі списку літератури та сторінку цитування. Наприклад: [28, с. 287].

4.5. Додатки

Додатки оформляють як продовження випускної кваліфікаційної роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований зверху малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток__» і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ, наприклад: «Додаток А».

РОЗДІЛ 5

ОСНОВНІ ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ ТА НАПИСАННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

5.1. Етапи підготовки та написання магістерської роботи

На першому етапі виконання магістерської роботи систематизований матеріал групується в певні параграфи, розділи, складається детальний план викладення зібраних та опрацьованих даних, будуються аналітичні таблиці; готується необхідний графічний матеріал; уточнюється план роботи, визначається необхідність збирання додаткового матеріалу.

На другому етапі формулюються висновки і пропозиції, що впливають із основного змісту роботи, оцінюється можливість їх упровадження в практику роботи підприємства, підраховується ефективність.

На завершальному етапі здійснюється літературна обробка (редагування) магістерської роботи, уточнюються форма і зміст аналітичних таблиць та графічного матеріалу. Зміст роботи повинен відповідати назві підрозділів і пунктів, викладатись у логічній послідовності, конкретно; на сторінках тексту слід виділяти окремі абзаци в межах допустимих норм.

5.2. Алгоритм наукового дослідження

1. Залежно від рівня вирішуваних проблем, наукове дослідження поділяють на чотири типи: теоретичні (фундаментальні), пошукові (теоретико-прикладні), прикладні (теоретико-експериментальні) та розроблювальні (експериментальні).

2. Кожне наукове дослідження (від творчого задуму до остаточного оформлення наукової роботи) має особливу специфіку.

3. Найбільш загальний алгоритм виконання етапів наукового дослідження, (теоретичного, пошукового, прикладного чи розроблювального) включає наступні етапи:

1) Вибір теми, обґрунтування її актуальності і визначення рівня її розробленості (за літературними джерелами та даними практики); вибір об'єкта, предмета, окреслення мети і завдань дослідження.

2) Систематизація необхідної наукової інформації, пошук, вивчення й аналіз літературних та інших джерел з теми дослідження; вибір напрямів дослідження з огляду на його мету.

3) Відпрацювання гіпотези і теоретичних передумов дослідження, визначення наукового завдання.

4) Розробка програми й методики експериментального дослідження. Вибір методів дослідження, які є інструментами здобуття фактичного матеріалу, необхідною умовою досягнення висунутої мети.

5) Проведення експериментального дослідження (констатуючого, формуючого).

6) Оброблення, визначення надійності й аналіз результатів експериментального дослідження, їх інтерпретація.

7) Практична апробація результатів дослідження, визначення їх ефективності. Узагальнення результатів теоретичного та експериментального дослідження, зіставлення їх з наслідками практичної апробації.

8) Написання тексту роботи, оформлення вступу і висновків, опис використаних джерел (складання списку використаної літератури), створення додатків.

9) Підготовка до захисту (літературна і наукова редакція) і захист наукового дослідження.

Перший етап включає обґрунтування теми, її затвердження на засіданні кафедри, де буде виконуватись робота.

Насамперед, необхідно обрати тему або проблему дослідження. Вдало й обґрунтовано обрана тема значною мірою визначає доцільність і результативність усього дослідження. Адже для успішного її розв'язання дослідник повинен якнайповніше уявлення про доробок у вирішенні цієї проблеми його попередників. Для цього необхідно проаналізувати:

- а) нормативні документи (постанови, накази, інструкції);
- б) патентні документи (описи патентів і винаходів);
- в) статистичні матеріали (статистичні звіти, дослідження, соціологічні опитування, дані про успішність, тестування тощо).
- г) літературні джерела (монографії, журнали, наукові збірники, архівні фахові документи та ін.).

Після уточнення проблеми складають програму (план), мета якої полягає у забезпеченні послідовності і систематичності робіт у процесі дослідження. Вона передусім передбачає конкретну методику дослідження — сукупність і взаємозв'язок дослідницьких способів, методів і прийомів. Залежно від напряму проблеми будується і методика її дослідження.

Обґрунтування теми дослідження повинно переконувати в актуальності міркувань, на підставі яких обрано проблему дослідження, розкривати чинники, які зумовлюють його необхідність, як-от: розвиток науки, суспільні потреби, необхідність узагальнення певного досвіду та ін.

Актуальність дослідження залежить від того, наскільки його результати сприятимуть вирішенню конкретних практичних завдань або усуненню протиріч суспільного життя, виробництва, сфери освіти тощо.

Новизна дослідження може полягати у відкритті нових закономірностей (соціальних, психологічних, педагогічних, історичних, фізичних та ін.), визначенні шляхів їх використання, для практичних потреб людини, суспільства.

Мета дослідження конкретизується в завданнях, які дають уявлення про спрямованість, розкривають мету дослідження, і повинні бути адекватними їй.

Наявність мети й завдань є передумовою обґрунтованого вибору методів, засобів (анкет, тестів, прикладів тощо) дослідження методів оброблення результатів дослідження, способів, за допомогою яких вони будуть інтерпретовані й відповідно оформлені. У програмі робіт також визначають шляхи впровадження результатів дослідження (усні виступи, публікації тощо) в практику.

5.3. Вивчення літературних джерел за темою випускної кваліфікаційної роботи

Умовою якісного виконання магістерської роботи є ґрунтовне ознайомлення з літературою за обраною темою. Вивчення літератури є важливим напрямком роботи, який дає можливість врахувати досягнення попередників, що присвятили свої дослідження обраній ним науковій проблемі.

Теоретичною та методологічною основою написання магістерської роботи з соціальної роботи є фундаментальні праці вітчизняних та зарубіжних вчених, концепції та ідеї, закладені в Конституції України, законах України, рішеннях Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, указах Президента. Студенту після вибору теми магістерської роботи необхідно глибоко вивчити літературні джерела, які безпосередньо стосуються обраної теми дослідження.

Урахування і знання досягнень теоретичної думки фахівців різних країн, шкіл, позицій і концепцій сприятимуть багатовимірному баченню соціального світу. Ця підготовча робота також дасть змогу краще осмислити основні питання теми дослідження, їх зміст, визначити ключові проблеми та напрямки аналізу реальної практики управління проектами та програмами.

Під час складання бібліографії необхідно фіксувати бібліотечні шифри кожного джерела, щоб не витратити часу на повторний пошук. Роботу з літературою слід починати зі складання правильного та повного списку книг, монографій, підручників, навчальних посібників з посиланнями на джерело.

Поряд з цим магістрант повинен проаналізувати з досліджуваної проблеми періодичні видання, збірники матеріалів науково-практичних конференцій, автореферати дисертацій, різноманітні статистичні та інші джерела інформації.

Для початку слухач має ознайомитися з алфавітним, систематичним та предметним каталогами бібліотек міста та Інтернет-ресурсів. Відбір та вивчення літератури мають бути системними.

Студентові необхідно завести спеціальний бібліографічний каталог (бажано в електронному вигляді), в які заносити дані про джерело: прізвище, ініціали автора (групи авторів), назву монографії, книги або статті, вихідні дані: місто, видавництво (а для журнальних статей – назву журналу, рік видання, число, місяць, номер журналу). Крім того, потрібно вказати бібліотечний шифр (як є), що допоможе студентові в разі потреби повторного звернення до даного джерела швидко знайти його.

Підібравши потрібну літературу, дослідник приступає до глибокого її вивчення.

Щоб підготувати магістерську роботу на належному рівні, магістрант повинен прагнути відбирати з літератури такі ідеї, положення та інформацію, які зможуть поглибити його теоретичні знання і слугувати фактологічним матеріалом.

Вивчення літератури – це активний процес творчого засвоєння матеріалу для вирішення завдань, поставлених у роботі. Результати опрацювання літературного джерела необхідно зафіксувати у вигляді короткого викладення його змісту (наприклад, виписки цитат, із посиланнями на сторінки, на яких вони наведені у літературі). Ці виписки рекомендується робити на окремих картках чи у спеціальному зошиті, обов'язково зазначаючи в кожній публікації прізвище, ім'я, по батькові автора, назву, місце видання, видавництво, рік видання, кількість сторінок (якщо використана журнальна стаття, то вказати назву журналу, рік видання та номер, сторінки, на яких опублікована стаття в даному номері).

Виписки із літературних джерел мають бути короткими і чітко сформульованими.

Працюючи над літературою, необхідно:

- з'ясувати значення термінів та незнайомих слів;
- виділити основне у прочитаному;
- записати питання, що виникають під час роботи;
- після вивчення літератури поставити перед собою контрольні запитання (наприклад: яка основна ідея автора, які аргументи висуває автор, з чим можна погодитись, з чим можна не погодитись тощо).

Важливо, щоб дослідник сформулював у магістерській роботі свій підхід до наукових ідей, спробував оцінити їх з позиції того, наскільки правильно відображені загальні тенденції, характер, значення та наслідки подій сучасності.

Перед студентом стоїть завдання, виходячи з плану магістерської роботи, конкретизувати предмет дослідження, визначити об'єкти вивчення.

Відповідно до мети, завдань та логіки дослідження студент розробляє конкретну програму вивчення практичного досвіду і погоджує її з науковим керівником. Вона повинна включати передусім питання, з якими студент хотів би більш докладно ознайомитись, з'ясувати, як вони вирішуються в реальній практиці соціальної роботи.

Отже, якщо потрібна література підібрана і вивчена, матеріали для магістерської роботи законспектовані, то студент дістає уявлення про те, які питання слід остаточно включити до плану магістерської роботи з тим, щоб глибоко, ґрунтовно, послідовно вирішити практичні завдання дослідження. Разом з тим це дає змогу студентові чітко уявити, з яких питань необхідно **збирати додатковий матеріал**, що конкретно узагальнити з досвіду діяльності соціальних служб, які явища чи процеси необхідно дослідити.

5.4. Збирання дослідницького матеріалу, його обробка та викладення змісту магістерської роботи

Після ґрунтовного опрацювання літературних джерел, державних документів тощо і з'ясування теоретичної бази дослідження студент приступає до ознайомлення з практичною роботою державних соціальних установ чи діяльністю соціальних працівників відповідно до тематики обраного дослідження.

Вивчення практики роботи, її аналіз та узагальнення досвіду – найбільш трудомісткий етап у підготовці і написанні магістерської роботи, що потребує від студента надзвичайної організованості і самостійності.

Збирання та систематизація практичного матеріалу є важливим і відповідальним етапом у виконанні магістерської роботи. Нагромадження та систематизацію зібраного матеріалу магістрант здійснює в процесі виконання науково-дослідної роботи під час навчання та проходження практики. На практиці студент ґрунтовно знайомиться з об'єктом дослідження, вивчає організаційні особливості процесу надання соціальних послуг.

У процесі збирання дослідницького матеріалу важливу роль займає організація емпіричного дослідження.

Експериментальна частина (другий або третій розділ магістерської роботи) передбачає емпіричне дослідження. Детально описується зміст, форми й методи надання соціальної допомоги чи соціальних послуг, що розроблені й використовувалися в процесі дослідження, тобто розкривається методика наукового пошуку.

У цьому розділі вказується **база проведення дослідної роботи**: назва та місце знаходження закладу.

Визначається контингент учасників експериментальних і контрольних груп, які мають бути рівноцінними.

Експериментальна група бере участь у всіх етапах експерименту та проходить цикл формуючих впливів. **Контрольна група** виступає як еталон, взірець, за яким у порівнянні буде оцінюватися розвиваючий та формуючий ефект експерименту. Таким чином, у контрольній групі буде проводитися лише діагностичний етап експерименту.

За час виконання магістерської роботи доцільно провести експеримент, що дає можливість перевірити або скорегувати гіпотезу дослідження й вирішити поставлені завдання.

Експеримент має включати: **констатувальний, формувальний та контрольний етапи**.

Констатувальний етап експерименту має на меті констатувати наявний стан функціонування предмета дослідження, тобто виявити й зафіксувати відповідний рівень наявності (чи відсутності), рівень розвитку чи сформованості тієї особистісної якості (якостей), уявлень, знань, умінь, навичок тощо, що будуть формуватись у суб'єкта(-ів) дослідження в подальшій експериментальній роботі.

Для проведення констатувального етапу експерименту необхідно підібрати **діагностичний інструментарій** для отримання вичерпної інформації про досліджуваний процес чи об'єкт. Цей етап експерименту проводиться за допомогою спеціальних діагностичних методів: вивчення й аналіз документації, передового досвіду та незалежних характеристик; анкетування; бесіди; інтерв'ю; тести. В нагоді можуть стати уже готові методики діагностики соціальних явищ та процесів (особистісні і спеціальні опитувальники, тести, проєктивні методики), або спеціально розроблені авторські анкети, опитувальники тощо відповідно до теми дослідження. Для отримання достовірних результатів необхідно використати **від 3 до 5 методів** діагностики.

Констатувальний етап експерименту проводяться у **експериментальній, і в контрольній групах**.

На основі зібраних в констатувальному експерименті даних конкретизуються завдання дослідження, визначаються критерії і розробляються показники оцінювання явища, процесу, формулюються певні висновки.

Формувальний експеримент супроводжується застосуванням спеціально розробленої системи заходів, спрямованих на формування певних якостей, покращення результатів тощо.

У процесі формуючого етапу експерименту дослідником вирішуються поставлені завдання. Саме їх розв'язання є метою і наслідком дослідження. На цьому етапі перевіряється цінність розроблених студентом методик (програм, тренінгів, проектів), їх окремих компонентів – прийомів та методів. Результати, отримані під час розв'язання завдань, є матеріалом для формулювання проміжних і остаточних висновків.

Експеримент будується на основі наукового передбачення гіпотези дослідження. Під час експерименту вона перевіряється та, в разі потреби, здійснюється її коригування. Наприклад, перевірка гіпотези відбувається за рахунок введення в процес надання соціальних нових умов і методик, програм, тренінгів, проектів, чи методів та вивчення їхнього впливу на підвищення ефективності цих послуг.

У ході реалізації формувального етапу експерименту визначаються методи і прийоми, що використовує дослідник для залучення учасників до необхідного виду діяльності, в якому здійснюватиметься подальша формуюча робота; власне експериментальний етап, в ході якого будуть апробовані нові методи роботи (програми, тренінги, проекти, чи їх комбінація), ефективність використання нестандартних форм організації роботи тощо.

Описуючи формуючий етап експерименту студенту необхідно довести, чим запропонована методика (тренінг, програма, проект) відрізняється від уже традиційної, діючої в соціальній роботі методики роботи. Важливо вказувати на ті недоліки й ускладнення, які зустрілися в процесі роботи, пояснити, чому вони виникли, а також якими заходами були усунені.

Контрольний експеримент визначає рівень впливу формувального експерименту, тобто фіксує відмінності у результатах порівняно з констатувальним етапом (застосовуються ті ж самі методики діагностики, що і в констатувальному експерименті).

Контрольний експеримент проводиться після того, як в повній мірі було проведено формувальний експеримент. Його мета полягає в порівнянні отриманих результатів.

Контрольний етап експерименту проводяться у експериментальній, і в контрольній групах.

Контрольний етап експерименту має логічно завершити дослідну роботу, розкрити перевагу експериментальної методики роботи над традиційною на основі змін у показниках.

При підведенні підсумків дослідження необхідно здійснити всебічний кількісний (у вигляді таблиць, діаграм, схем тощо) та якісний аналіз результатів, показати ступінь досягнення поставленої мети, розкрити фактори, що вплинули на позитивні зрушення. Для цього дані, отримані в ході контрольного експерименту, слід порівняти з даними констатувального і надати пояснення наявним відмінностям до початку і в кінці дослідження, а також між результатами в контрольній та експериментальній групах. На основі аналізу отриманих даних студент може зробити висновки про ефективність використаних методів та прийомів у експериментальній групі.

Висновки до магістерської роботи подаються у вигляді окремих лаконічних положень, методичних рекомендацій. **Необхідна узгодженість висновків із завданнями дослідження.** Перш ніж переходити до написання висновків, доцільно ще раз перечитати завдання, що ставились дослідником на початку роботи, а потім згідно з ними послідовно розкривати досягнуті результати. **До кожного завдання дослідження має бути 1-2 висновки**, а в разі наявності важливого матеріалу – більше. Орієнтовний обсяг цієї частини дослідження – 3-5 сторінок.

Завершуючи висновками дослідження, слід чітко й конкретно вказати, яке саме нове знання здобув студент. Доцільно також наголосити, яке воно має значення для науки й практики, які теоретичні положення розвиває, чим їх доповнює, що нового вносить у методику роботи.

Якщо в меті та завданнях автор сподівався з'ясувати певне питання, проблему розробити необхідні критерії, вивчити ефективність умов, методики тощо, то у висновках має бути вказано, що ж нового вдалось встановити, в чому полягає суть пропонованих умов чи методики, а також у чому саме вбачається їх результативність.

На завершення роботи важливо дати практичні рекомендації до застосування результатів дослідження фахівцям соціальної сфери чи у вищих навчальних закладах.

5.5. Орієнтовна програма експериментального дослідження

Програма експериментального дослідження складається з трьох частин: у першій частині дослідник окреслює мету експериментального дослідження, в другій — його програму і в третій — методику експерименту.

I. Мета експерименту

Метою експериментального дослідження є, як правило, перевірка (чи уточнення) розроблених теоретичних положень (чи результатів теоретичного обґрунтування), які описують структуру, зв'язки, функціонування (або розвиток) об'єкту дослідження; отримання (уточнення) ряду емпіричних залежностей (або усиновлення залежностей), які відображають специфіку досліджуваного явища чи процесу; визначення показників ефективності використання основних результатів проведеного дослідження; установлення особливостей, уточнення галузі і меж застосування (або умов ефективного використання) отриманих результатів на практиці.

II. Програма експерименту

Програма експерименту – це укрупнений план, в якому вказано послідовність та зміст етапів здійснюваного експериментального дослідження. Пунктами програми є лише ті етапи дослідження, для реалізації яких необхідно розробляти оригінальну або застосовувати вже існуючу методику. Етапи експериментального дослідження, які не потребують розробки методики їх виконання, відносять до календарного плану.

Назва кожного пункту програми повинна відображати зміст здійснюваних відповідно до неї досліджень. При цьому пункти програми записуються в такій послідовності, яка повністю відповідає найбільш раціональній послідовності виконання окремих етапів експериментального дослідження.

Програмні етапи не слід записувати у формі запитань. Формулювання пункту програми необхідно орієнтувати на головний досліджуваний фактор (наслідок). Відомості про незалежні перемінні (причини), які впливають на зміни цього фактора, наводять у відповідних пунктах методики.

При цьому важливо розуміти, що пункти програми є результатом редукції (приведення) конкретних завдань експериментального дослідження до окремих питань, націлених на їх розв'язання, а за змістом відображають причинно-наслідкові залежності, які повинні підтверджуватися результатами проведених дослідів.

Проведення експериментального дослідження здійснюється відповідно з програмою та методикою дослідження в строк, визначений календарним планом. Вимогою до його (дослідження) реалізації є фіксування всіх змін методики, які відбуваються в процесі експериментів та умов здійснення дослідів, а також нових, непередбачених з точки зору методики явищ чи фактів.

Важливим розділом експерименту є обробка та аналіз його результатів, відповідно до програми і методики проведення дослідження. При цьому необхідно надати особливу увагу найбільш вагомим результатам дослідження,

як правило, вперше отриманим функціональним залежностям, характеристикам, зв'язкам, фактам та ін.

III. Методика експериментального дослідження

Методика експериментального дослідження містить опис сукупності методів, системи прийомів і способів, що будуть застосовані для здійснення дослідження певного явища чи процесу. Вона відповідає на питання: як? якими способами проводити дослідження?

Методика передбачає: характеристику (опис) об'єкта і предмета дослідження; виклад методів дослідження; вказівку на кількість проведених дослідів; умови проведення дослідження (лабораторні, в природних умовах та ін.); вказівку про використання в процесі дослідження приладів, апаратури та інструментів (магнітофон, диктофон, відеокамера та ін.); дані про способи вимірювання чи фіксації кількісних величин; порядок проведення дослідів та запис їх результатів, повторення дослідів; способи обробки та оформлення експериментальних даних.

Порядок викладу та зміст записів методики педагогічного експериментального прикладного дослідження може мати такий загальний вигляд:

Мета проведення експерименту:

- а) ставиться мета проведення експерименту з відповідного пункту програми;
- б) вказуються найбільш загальні методи та способи проведення дослідів.

Характеристика об'єкту дослідження:

- а) короткий опис об'єкту та предмету дослідження, відзначаючи основні їх логічні зв'язки;
- б) вказуються необхідні умови, які визначають обсяг, глибину і широту експериментального дослідження;
- в) визначаються межі вимог та критерії оцінки результатів окремих дослідів.

Місце та умови проведення дослідів:

- а) описується місце та умови проведення дослідів;
- б) фіксуються постійні характеристики (ознаки, показники, параметри) предметів чи предмета дослідження);
- в) встановлюється діапазон варіювання незалежних перемінних характеристик (керованих перемінних) в дослідях.

Методи вимірювань (або оцінки) певних величин:

- а) вказуються методи вимірювань, спостережень, розрахунків або оцінки величин чи показників (з посиланнями на джерела);

б) описуються оригінальні (розроблені автором) методи вимірів, спостережень, розрахунків чи оцінювання;

в) обґрунтовується чи вказується передбачувана точність визначення вимірюваних величин (чи необхідні шкали оцінок).

Порядок проведення дослідів:

а) викладається порядок проведення дослідів як послідовність дій;

б) вказується форма запису первинних даних результатів вимірів чи спостережень (журнал, таблиця, діаграма, анкета та ін.).

Метод і порядок обробки отриманих результатів:

а) описується метод обробки отриманих результатів (статистичний, графічний та ін.);

б) вказується передбачувана форма їх подання (таблиці, графіки, номограми, діаграми, гістограми та ін.).

Методика складається в безособовій формі в теперішньому часі. Далі – обробка та аналіз результатів експериментального дослідження. Обробляючи результати експериментального дослідження, автор розглядає лише найбільш важливі (як правило, вперше отримані функціональні залежності, характеристики, зв'язки, властивості, факти та ін.), уникаючи описування непотрібних з точки зору висунутої мети другорядних результатів.

РОЗДІЛ 6

ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ ТА ЗАХИСТ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

6.1. Подання та оформлення випускних кваліфікаційних робіт

6.1.1. Оформлена відповідно до вимог кваліфікаційна робота подається на попередній захист відповідно до графіка, запропонованого кафедрою, на якій виконувалась робота.

На попередній захист, який проводиться не менше ніж за місяць до терміну проведення захисту випускних кваліфікаційних робіт перед ЕК, робота подається не зброшурованою, без рецензії.

Цей захист передбачає пошук недоліків, які були допущені здобувачем вищої освіти у ході виконання кваліфікаційної роботи та надання рекомендацій щодо їх усунення, а також складання висновку викладачів кафедри під час попереднього захисту щодо можливості допуску цієї роботи до захисту перед ЕК.

Попередній захист проводиться за участю викладачів кафедри, на якій виконувалася робота.

У ході захисту оцінюється готовність роботи в цілому, відповідність змісту роботи її тематиці, ступінь та глибина розробки теми.

Здобувачу вищої освіти ставляться запитання відповідно до змісту роботи, які виникають під час попереднього захисту.

Заслуховується висновок наукового керівника про якість та стан готовності роботи до захисту.

За результатами попереднього захисту випускна кваліфікаційна робота може бути:

1. Рекомендована до захисту у тому вигляді, в якому вона подана.
2. Рекомендована до захисту з умовою усунення недоліків, на які вказали викладачі кафедри.

Остаточна рекомендація роботи до захисту в цьому випадку надається науковим керівником.

3. Не допущена до захисту за недотримання основних вимог до змісту та оформлення роботи. У разі цього науковим керівником складається стислий звіт по пунктах, в яких пояснюється, чому випускна кваліфікаційна робота не відповідає рівню роботи фахівця за спеціальністю. Рішення про 9 недопуск до захисту приймається на засіданні кафедри і оформлюється протоколом, витяг з якого подається до ЕК.

6.1.2. Керівник роботи готує письмовий висновок, у якому дає короткий опис роботи, зазначає її актуальність, оригінальність результатів, характеризує фаховість та самостійність здобувача вищої освіти. Керівник пропонує свою оцінку роботи за національною шкалою та шкалою ЄКТС.

6.1.3. Перед захистом випускні кваліфікаційні роботи проходять обов'язкову перевірку на наявність академічного плагіату. Роботи, виконані не самостійно, а також ті, що не пройшли перевірку або мають понад 25% неоригінального тексту, до захисту не допускають.

6.1.4. На підставі попереднього захисту ВКР, її перевірки на наявність академічного плагіату та висновку керівника, робота передається здобувачем вищої освіти на рецензування.

6.1.5. Рецензування випускної кваліфікаційної роботи доручають висококваліфікованим фахівцям (викладачам і науковцям) Університету, провідним спеціалістам виробничих, наукових і проєктних організацій. Склад рецензентів затверджується на засіданні кафедри, на якій виконувалася робота, одночасно із затвердженням тематики ВКР. Рецензент знайомиться з роботою і дає на неї письмову рецензію. Обсяг рецензії складає 1-2 сторінки друкованого тексту. Рецензія повинна містити рекомендацію про оцінку за національною шкалою.

6.1.6. До захисту випускної кваліфікаційної роботи допускають здобувача вищої освіти, який виконав всі вимоги навчального плану.

6.1.7. До випускної кваліфікаційної роботи обов'язково додають супровідні документи: заяву (Додаток В), завдання (Додаток Г), подання голові ЕК (Додаток Д), рецензію, довідку про наявність плагіату.

6.1.8. Здобувачі вищої освіти, які є переможцями Всеукраїнських конкурсів наукових робіт (дипломи I–III ступенів), Всеукраїнських студентських олімпіад (I–III місця), звільняються від публічного захисту роботи на відкритому засіданні ЕК.

6.1.9. Захист випускної кваліфікаційної роботи проводиться на відкритому засіданні ЕК, склад якої затверджений наказом ректора Університету у встановленому порядку або на виїзному засіданні у колективах замовників з обов'язковою присутністю наукового керівника.

6.1.10. Екзаменаційній комісії разом з випускною кваліфікаційною роботою подаються такі документи: а) документи, передбачені п. 5.7. розділу цього Положення; б) ілюстративні матеріали (плакати, макети, таблиці), якщо такі наявні; в) наказ ректора про допуск здобувача вищої освіти до захисту ВКР; г) зведена відомість про виконання здобувачем вищої освіти навчального плану і отримані ним оцінки з навчальних дисциплін, курсових робіт, практик.

6.1.11. Порядок захисту випускної кваліфікаційної роботи передбачає:

- а) представлення здобувача вищої освіти та огляд поданих до захисту документів головою ЕК;
- б) виголошення здобувачем вищої освіти основних положень роботи;
- в) відповіді здобувача вищої освіти на запитання голови, членів ЕК та осіб, присутніх на захисті;
- г) виступ наукового керівника (за відсутності керівника зачитується його письмовий висновок на роботу);
- д) прикінцеве слово здобувача вищої освіти; е) рішення Екзаменаційної комісії.

6.1.12. Для доповіді за результатами кваліфікаційної роботи здобувачеві вищої освіти надається до 10 хвилин. Загальна тривалість захисту не повинна перевищувати 30-ти хвилин. У доповіді необхідно відзначити актуальність теми та науковий апарат, результати дослідження, їх практичну цінність. Дозволено використовувати додаткові ілюстративні матеріали на плакатах, слайдах та інших електронних носіях.

6.1.13. Результати захисту випускної кваліфікаційної роботи оцінюються відповідно до критеріїв (Додаток 3) за 100-бальною та переводиться у національну шкалу та шкалу ЕСТ8. Рішення Екзаменаційної комісії про оцінку рівня підготовки здобувача вищої освіти, а також про присвоєння йому кваліфікації та видачу диплома (звичайного зразка або з відзнакою) приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів комісії, які брали участь у її засіданні. При однаковій кількості голосів голос голови комісії є вирішальним. Результат оголошується після затвердження протоколу головою ЕК.

6.1.14. Здобувач вищої освіти, який за результатами захисту ВКР отримав незадовільну оцінку, відраховується з Університету і йому видається академічна довідка встановленого зразка.

6.1.15. Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на засідання ЕК для захисту випускної кваліфікаційної роботи, то в протоколі комісії робиться відмітка, що він «не з'явився» на засідання ЕК. Здобувачі вищої освіти, які неатестовані у затверджений для них термін і не захистили випускну кваліфікаційну роботу, мають право на повторний захист роботи в наступний термін роботи ЕК упродовж трьох років.

6.1.16. Здобувачу вищої освіти, який з поважних причин, що підтверджено документально, не з'явився на засідання ЕК, ректор Університету може продовжити термін для захисту до наступного періоду роботи ЕК, але не більше, ніж на рік.

6.1.17. Після захисту випускні кваліфікаційні роботи реєструються і передаються актом лаборантом кафедри, на якій вони виконувалися, для

зберігання у бібліотеку Університету на період п'яти років, після чого списуються в установленому порядку.

6.2. Переставлення результатів дослідження випускної кваліфікаційної роботи

Доповідь повинна бути змістовною. Необхідно уникнути простого переказу змісту роботи, а також детальної техніки розрахунків. Назвавши тему роботи, студент обґрунтовує її вибір, коротко формулює мету, характеризує об'єкт дослідження. Під час доповіді студент послідовно робить посилання на табличні та ілюстровані матеріали, домагаючись повноти висвітлення змісту та результатів досліджень, які винесені на захист.

Основна частина часу відводиться на викладення суті роботи та зроблених висновків і рекомендацій, обґрунтування рекомендацій. Висновки й рекомендації за результатами дослідження можуть носити методичний, методологічний або організаційний характер.

Бажано, щоб студент у доповіді зазначив, які його розробки та висновки вже впроваджені або намічені для впровадження, яка фактична чи очікувана ефективність запропонованих заходів.

Після доповіді студент відповідає на запитання усіх членів ЕК, а також присутніх на захисті осіб. Відповіді на поставлені запитання дають можливість визначити рівень професійної підготовки, самостійності виконання роботи та фахової ерудиції випускника. Потім зачитуються відгук керівника і внутрішня рецензія. На зауваження рецензента студент повинен дати ґрунтовну й аргументовану відповідь.

6.3. Підготовка презентації до захисту магістерської роботи

Основна мета презентації – це забезпечення стислого та наочного подання основних результатів магістерської роботи. При створенні презентації студенти чи слухачі повинні вирішити два важливих завдання:

1. Створити короткий анотований конспект свого виступу.
2. Викласти результати досліджень та їх основні положення.

Презентацію до магістерської роботи рекомендується виконувати за допомогою програмного забезпечення MS POWERPOINT.

Структура презентації:

1-й слайд – тема магістерської роботи, прізвище доповідача та керівника, рік захисту;

2-й слайд – актуальність теми магістерської роботи та проблема дослідження;

3-й слайд – об'єкт, предмет, гіпотеза дослідження;

4-й слайд – головна мета та задачі магістерської роботи;

5-й слайд – методи дослідження.

На наступних слайдах відображається опис даних, які отримані в дослідженні, їх статистичне обґрунтування, в тому числі з використанням комп'ютерних програм. На останніх одному-двох слайдах відображаються загальні висновки та рекомендації до впровадження результатів магістерської роботи.

Кількість окремих слайдів презентації залежить від особливостей доповіді студента магістратури. При розробці презентації рекомендується дотримуватися таких вимог:

- тривалість доповіді 7-10 хв.;
- максимальна кількість слайдів не повинна перевищувати 20;
- використовуються ключові слова і фрази, а не речення;
- текстовий матеріал подається у схемах та організаційних діаграмах, числовий – у таблицях або діаграмах (графік – демонстрація змін у часі, діаграма – демонстрація відношення частини до цілого, гістограма – демонстрація порівнянь);
- матеріал має бути підкріплений графічними зображеннями та відеофрагментами;
- дотримана логіка викладу та грамотність;
- доповідь магістра доповнює інформацію на слайді, а не дублює її;
- ефекти анімації не заважають сприйняттю, а акцентують увагу на потрібних моментах доповіді;
- текст легко читається (мінімальний розмір шрифту 20, напівжирний);
- фон, колір тексту та діаграм пасують і відповідають правилу 3 основних кольорів та їх відтінків;
- шаблон оформлення однаковий для всіх слайдів презентації;
- дотримується контраст між текстом, фоном і графікою.

Створення презентації – справа особлива, що залежить від рис характеру доповідача та аудиторії, перед якою робиться доповідь. Але бажано при їх створенні дотримуватись таких рекомендацій:

- використовуйте (за можливістю) стандартні шаблони презентацій, бо вони вже пророблені дизайнерами;
- пам'ятайте, що погляд завжди спускається з правого верхнього кута в лівий нижній кут, тому розміщуйте більш важливі об'єкти у правому верхньому куті, а в лівому нижньому – менш важливі;

- враховуйте умови розділення слайда документа на різні зони;
- урівноважуйте об'єкти відносно золотої лінії»;
- пам'ятайте, що у перший момент сприйняття увага привертається до кутів слайда;
- обирайте необхідний стиль розмітки і рідше користуйтеся розміткою «Пустий слайд»;
- притримуйтеся того, що вільна, «невикористана» площа наочної поверхні, може становити до 30%; використана – не більше 70%;
- обережно змінюйте фон і кольорові співвідношення тексту та фону;
- використовуйте короткі текстові описи, якомога більше таблиць, схем, діаграм, рисунків та ін.;
- не застосовуйте яскравих і строкатих допоміжних об'єктів;
- не застосовуйте багато ефектів анімації;
- дотримуйтеся єдиного стилю розміщення об'єктів;
- оберіть певні (однакові) типи ефектів для однакових за суттю об'єктів;
- пам'ятайте: на читання кожних 6 символів потрібно мінімум 1 секунда, а сумарний час «проявлення» слайда не повинен перевищувати 3-5 секунд, крім випадку, коли вам дійсно необхідно затримати появу об'єкта.

Основні рекомендації до відображення тексту:

- лаконічний текст сприймається краще, ніж текст, обтяжений додатковими елементами;
- в горизонтальній колонці бажано використовувати не більше 40-50 знаків, в тексті з більш довгими рядками важче шукати початок наступного рядка;
- шрифт, що найкраще читається, – 16-20 розміру, через два інтервали, не використовуйте шрифтів менше 10 пунктів;
- доцільно використовувати короткі абзаци, які містять перевагу над довгими, не розбитими на абзаци текстами;
- текст з обрамленням привертає більш пильну увагу, ніж без нього.

При створенні таблиць на презентації необхідно дотримуватись таких рекомендацій:

- частіше застосовуйте лінії товщиною в 0,5 або 1 пункт;
- не застосовуйте ліній товщиною більше 3-4 пунктів;
- уникайте оформлення таблиці подвійними лініями;
- застосовуйте центровані абзаци в заголовках таблиці;
- не використовуйте більше двох варіантів заливки таблиці;
- уникайте заливки таблиці сірим кольором
- формуйте таблицю так, щоб був виділений тільки один рядок (колонка) з найважливішим результатом.

При використанні діаграм дотримуйтеся таких рекомендацій:

- не зловживайте ефектами об'єму, інакше ви втратите наочність вашої діаграми;
- використовуйте різноманітні варіанти штрихів;
- виділяйте червоним кольором найважливіший графік;
- використовуйте максимально контрастні кольори для різних графіків (краще різноманітні штрихи);
- не використовуйте велику кількість графіків на одній діаграмі.

При застосуванні та виборі кольорів пам'ятайте, що по рангу комфортності-дискомфортності колірні поєднання розташовуються в наступному порядку:

1. Зона комфортності: синій на білому, чорний на жовтому, зелений на білому, чорний на білому, жовтий на чорному, білий на чорному, зелений на червоному, червоний на жовтому.

2. Нейтральне сприймання: білий на синьому, червоний на білому, синій на жовтому, оранжевий на чорному, жовтий на синьому, оранжевий на білому, білий на зеленому.

3. Зона дискомфорту (не рекомендується використовувати): червоний на зеленому, коричневий на білому, білий на коричневому, коричневий на жовтому, жовтий на коричневому, білий на червоному, жовтий на червоному.

Презентація повинна бути виконана на день попереднього захисту магістерської роботи на кафедрі.

ТЕЗАУРУС

Атестація – це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам **освітньої програми**.

Галузь знань – основна предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка.

Дескриптори Національної рамки кваліфікацій

- **автономність і відповідальність** – здатність самостійно виконувати завдання, розв’язувати задачі і проблеми та відповідати за результати своєї діяльності;
- **знання** – осмислена та засвоєна суб’єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (фактологічні) і теоретичні (концептуальні, методологічні);
- **комунікація** – взаємозв’язок суб’єктів з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності;
- **уміння** – здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв’язання задач і проблем. Уміння поділяються на когнітивні (інтелектуально-творчі) та практичні (на основі майстерності з використанням методів, матеріалів, інструкцій та інструментів).

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС)

– система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС.

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа (компетентний орган) встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) за заданими стандартами.

- **Кваліфікація освітня** – кваліфікація, що присуджується вищими навчальними закладами на підставі виконання вимог Стандартів вищої освіти.
- **Кваліфікація професійна** – кваліфікація, які присуджується на **підставі виконання вимог** професійних стандартів, що діють у сфері праці, і відображають здатність особи виконувати завдання і обов’язки певного виду професійної діяльності. Професійні кваліфікації надаються роботодавцями або спільно з ними, або за встановленими за їх участю правилами.

Кваліфікаційна робота — це вид підсумкової атестації, що може передбачатись на завершальному етапі здобуття певного рівня вищої освіти для встановлення відповідності набутих здобувачами результатів навчання

(компетентностей) вимогам стандартів вищої освіти. Форми кваліфікаційної роботи включають (не обмежуючись зазначеним): дипломну роботу, дисертаційне дослідження, публічну демонстрацію (захист), сукупність наукових статей, комбінацію різних форм вище зазначеного тощо.

Кваліфікаційний рівень – структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій даного рівня.

Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

- **Інтегральна компетентність** – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності.
- **Загальні компетентності** – універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку.
- **Спеціальні (фахові, предметні) компетентності** – компетентності, що залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю.

Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – кредит ЄКТС) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин. Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС.

Магістр – освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми.

Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90–120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми — 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків.

Особа має право здобувати ступінь магістра за умови наявності в неї ступеня бакалавра або спеціаліста.

Магістерська робота – це самостійна індивідуальна кваліфікаційна робота з елементами дослідництва та інновацій, яка є підсумком теоретичної та

практичної підготовки в рамках нормативної та вибіркової складових освітньо-професійної програми підготовки магістрів. Магістерська робота є формою контролю набутих студентом або слухачем магістратури у процесі навчання інтегрованих знань, умінь, навичок, необхідних для виконання професійних обов'язків.

Національна рамка кваліфікацій – це системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів.

Освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Регульована професія – професія (вид професійної діяльності), допуск до якого та/або діяльність у межах якої певним чином регулюється спеціальним законом або спеціальними правилами, які встановлені або визнані законодавством.

Результати навчання (програмні) – сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти.

Спеціалізація – складова спеціальності, що визначається законодавством або вищим навчальним закладом, або науковою установою та передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти.

Спеціальність – складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка.

Якість вищої освіти – рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень : підручник. Київ : АБУ, 2002. 480 с.
2. Бірта Г., Бургу Ю. Методологія і організація наукових досліджень : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2014. 142 с.
3. Бесєдіна Л. М. Підготовка та захист кваліфікаційних, дипломних робіт : методичний посібник 2-е вид., перероб. і доп. Київ : ЛОГОС. 2009. 98 с.
4. Гавриленко О.П. Методологія наукових досліджень : навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 646 с.
5. Галянтич М.К. Методичні вказівки до виконання дипломної роботи (для студентів спеціальності “Правознавство”). Київ : МАУП, 2001. 40 с.
6. Головні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій. Бюлетень ВАК України. 2007. № 6. С. 9-17.
7. Державний стандарт України. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення: ДСТУ 3008-95. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи) (Національний стандарт України).
8. Довідник здобувача наукового ступеня. Збірник нормативних документів та інформаційних матеріалів з питань атестації наукових кадрів вищої кваліфікації. Київ : Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України», 2009. 64 с.
9. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень : Навчальний посібник. Київ, 2003. 192 с.
10. Кузь В. Г. Організація педагогічного дослідження : навчальний посібник. Київ : Знання України, 2006. 47 с.
11. Євтушенко М., Хижняк М. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 350 с.
12. Лютий В.П. Паспорт спеціальності 231 «Соціальна робота»: Матеріали круглого столу «Запровадження програм підготовки докторів філософії з соціальної роботи» (Київ, АПСВТ, 25 жовтня 2017 р.) Київ, 2017. 15 с.
13. Медвідь В., Данько Ю., Коблянська І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях) : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 350 с.
14. Національний стандарт України. Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання ДСТУ 3008:2015 : видання офіційне. Київ : ДП «УкрНДНЦ». 2016. 31 с.

15. Освітньо-професійна програма зі спеціальності: 231 Соціальна робота (Кваліфікація: магістр з соціальної роботи). URL: <https://udpu.edu.ua/navchannia/osvitni-prohramy/3674> (дата звернення: 12.10.2021).

16. Освітньо-професійна програма зі спеціальності: 231 Соціальна робота. URL: <https://udpu.edu.ua/navchannia/osvitni-prohramy/3674> (дата звернення: 12.10.2021).

17. Освітньо-професійна програма зі спеціальності: 231 Соціальна робота (Молодіжна робота). URL: <https://udpu.edu.ua/navchannia/osvitni-prohramy/38921> (дата звернення: 12.10.2021).

18. Освітньо-професійна програма зі спеціальності: 231 Соціальна робота. Соціально-психологічна реабілітація. URL: <https://udpu.edu.ua/navchannia/osvitni-prohramy/31750> (дата звернення: 12.10.2021).

19. Освітньо-професійна програма зі спеціальності: 231 Соціальна робота (Управління соціальним закладом). URL: <https://udpu.edu.ua/navchannia/osvitni-prohramy/38925> (дата звернення: 12.10.2021).

20. Положення про випускні кваліфікаційні роботи в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (Нова редакція) затверджено Вченою радою УДПУ імені Павла Тичини 24 листопада 2020 р. Протокол №6, введено в дію згідно з наказом 1536 о/д від 27 листопада 2020 р. URL: <https://udpu.edu.ua/documents/doc.pdf> (дата звернення: 12.10.2021).

21. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 12.10.2021).

22. Фаренік С.А. Логіка і методологія наукового дослідження. Українська академія державного управління при Президентові України. Київ : Вид-во УАДУ, 2000. 338с.

23. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій: навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2005. 208 с.

24. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. Київ, 2014. 240 с.

25. Чорненький Я.Я., Чорненька Н.В., Рибак С.Б. та ін. Основи наукових досліджень. Організація самостійної та наукової роботи студента : навчальний посібник. Київ : ВД "Професіонал", 2006. 208 с.

26. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 5-те вид. – Київ : Знання, 2016. 307 с.

27. Шишка Р.Б. Організація наукових досліджень та підготовки магістерських і дисертаційних робіт : навчальний посібник. Харків : Еспада, 2017. 368 с.

ДОДАТКИ*Додаток А**Зразок оформлення титульного аркуша випускної кваліфікаційної роботи***УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ****ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ****Факультет соціальної та психологічної освіти****Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи****ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА****освітній ступінь «магістр»****на тему:****ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ
МОЛОДІ**

Виконала: студентка II курсу 263 групи
денної форми навчання

спеціальності 231 Соціальна робота

Освітня програма «Соціальна робота»

Дробко Каріна Олександрівна

Керівник: д. пед. наук, професор,
професор кафедри

соціальної педагогіки та

соціальної роботи

Коляда Наталія Миколаївна

Рецензент:

канд. пед. наук, доцент кафедри

соціальної педагогіки та

соціальної роботи

Ісаченко Вікторія Павлівна

Умань – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ВПЛИВУ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ МОЛОДІ	7
1.1. Особливості сучасної соціалізації молоді в умовах соціально- політичних трансформацій.....	7
1.2. Засоби масової інформації як сучасний інститут соціалізації молоді.....	15
1.3. Аналіз основних ризиків впливу засобів масової інформації на соціалізацію сучасної молоді	18
1.4. Переваги соціальних медіа як агентів соціалізації.....	29
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВПЛИВУ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ МОЛОДІ.....	38
2.1. Програма дослідження засобів масової інформації як основного інституту соціалізації молоді.....	38
2.2. Аналіз результатів дослідження впливу засобів масової інформації на соціалізацію сучасної молоді.....	44
2.3. Рекомендації щодо напрямків вдосконалення впливу засобів масової інформації на соціалізацію молоді.....	63
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81

Додаток В**Зразок заяви на затвердження теми магістерської роботи**

Декану факультету / Директору інституту

_____ (назва факультету / інституту)

Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

_____ (видав студент / магістр / асистент, прізвище, ім'я та ініціали)

Студента __ курсу _____ групи
денної / заочної форми навчання

_____ (прізвище, ім'я по батькові)

Заява

Прошу затвердити на вченій раді факультету/ інституту тему випускної
кваліфікаційної роботи у такій редакції: « _____ ».

_____ (тема роботи)

Керівником прошу призначити _____
(власне звання, посада, прізвище, ім'я, по-батькові)

Дата

Підпис студента

Керівник

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Гарант освітньої програми

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Декан факультету/
Директор інституту

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Направляється студент(-ка) _____ до захисту роботи
(прізвища, ім'я, по батькові)

за спеціальністю _____
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма _____
(назва освітньої програми)

на тему: _____

Випускна кваліфікаційна робота і рецензія додаються.

Декан факультету / директор інституту _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Довідка про успішність

Студент _____ за період навчання на факультеті /в інституті
(прізвище та ініціали студента)

з _____.20__р. до _____.20__р. повністю виконав навчальний план
освітньої програми _____ з таким
розподілом оцінок за:

національною шкалою: відмінно _____%; добре _____%; задовільно _____%;
шкалою ECTS: A _____%; B _____%; C _____%; D _____%; E _____%.

Диспетчер/Методисточної форми навчання факультету/інституту _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

(заклад вищої освіти закладу вищої освіти)

**ПРОТОКОЛ № _____ від „____” _____ 20__ року
засідання екзаменаційної комісії № _____**

З розгляду випускної кваліфікаційної роботи студента (ки) _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

На тому: _____
_____
_____

ПРИСУТНІ :

Голова _____
(науковий ступінь, ім'я та прізвище, по батькові, прізвище, ім'я та по батькові)

Члени ЕК _____
_____
_____

ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ВИКОНАНО:

Під керівництвом _____
(посада, науковий ступінь, ім'я та прізвище, по батькові, прізвище, ім'я та по батькові)

З консультацією _____
(посада, науковий ступінь, ім'я та прізвище, по батькові, прізвище, ім'я та по батькові)

_____
_____

ДО ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ ПОДАНО ТАКІ МАТЕРІАЛИ :

1. Подання голові ЕК щодо захисту випускної кваліфікаційної роботи, у якому містяться довідки про успішність, висновок керівника, висновок кафедри _____

2. Пояснювальна записка до випускної кваліфікаційної роботи на _____ сторінках

3. Креслення, презентації на _____ аркушах

4. Рецензії _____
(науковий ступінь, ім'я та прізвище, по батькові, прізвище, ім'я та по батькові)

5. Навчальна карта студента

6. Резюме до роботи _____ мовою
(вказати мову)

Після повідомлення (протягом ___ хв.) про виконану роботу студенту (ці) задати такі запитання:

1. _____
(прізвище й ініціали особи, що поставила питання, зміст запитання)
- _____
- _____
2. _____
- _____
- _____
3. _____
- _____
- _____
4. _____
- _____
- _____
5. _____
- _____
- _____

УХВАЛИЛИ:

1. Визнати, що студент (ка) _____
(прізвище та ініціали)

виконав (ла) і захистив (ла) випускні кваліфікаційну роботу з оцінкою за шкалою національною _____ ECTS _____

2. Присвоїти _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

кваліфікацію _____

за спеціальністю _____
(спеці. назва)

3. Видати диплом _____
(звичайного права або з відзнакою)

4. Відзначити, що _____

Голова ЕК: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Члени ЕК: _____

_____

_____

_____

(прізвище та ініціали й номери осіб, що поставили питання, підписи)

КРИТЕРІЇ
оцінювання випускної кваліфікаційної роботи

№	Назва частини роботи	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1	Вступ	Рівень актуальності проблеми	5
		Навність, повнота і відповідність вимогам до науково-дослідного апарату	5
			10
2	Теоретичний розділ	Теоретична обґрунтованість проблеми та шляхів її розв'язання, наявність аналізу ключових понять	15
		Критичність аналізу, наявність власної позиції	5
			20
3	Практичний розділ	Відповідність емпіричних матеріалів теоретичним дослідженням. Повнота емпіричного дослідження	20
		Обґрунтованість висновків, що випливають з результатів емпіричних досліджень	10
		Наявність наочного представлення емпіричних матеріалів (графіки, діаграми, таблиці)	5
			35
4	Висновки	Повнота висновків та їх відповідність завданням	10
5	Список використаних джерел	Правильність оформлення літературних джерел	1
		Відповідність використаних літературних джерел темі дослідження	1
		Наявність сучасних видань (за останні 5 років)	1
		Логічний зв'язок з посиланнями в тексті	1
		Достатність кількості джерел (не менше 40)	1
			5
6	Захист роботи	Відповідність доповіді змісту випускної кваліфікаційної роботи	5
		Повнота відповідей на запитання	5
		Якість вербального висвітлення доповіді	5
			15
7	Апробація дослідження у фахових виданнях, у виступах на конференціях		5
8	Наявність додатків		5
9	Наявність у роботі граматичних, орфографічних, технічних помилок		-5
РАЗОМ			100

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо дотримання принципів академічної доброчесності
на факультеті соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

Рекомендовано до друку вченою радою факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 7 від «13» травня 2021 року).

Розробники:

Кравченко О. О. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Коляда Н. М. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Чупіна К. О. – здобувач ОС «доктор філософії», викладач кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Федотова Л.В. – голова студентської ради факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Методичні рекомендації щодо запобігання та виявлення академічного плагіату (далі – Методичні рекомендації) на факультеті соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (далі – Факультет) розроблено на підставі:

Закону України «Про вищу освіту»; Закону України «Про освіту»; Закону України «Про авторське право і суміжні права»; Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність»; проекту Закону України «Про академічну доброчесність»;

[Статуту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини](#) (2021); [Стратегії розвитку УДПУ на 2021-2025 рр.](#) (2021); Положення про організацію освітнього процесу в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (нова редакція) (2021); Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (рішення вченої ради університету від 24.01.2017 р., протокол № 8, зі змінами); Кодексу академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (рішення вченої ради університету від 28.11.2017 р., протокол № 4);

Рекомендацій для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності (затверджено Рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 29 жовтня 2019 року Протокол № 11).

Методичні рекомендації регламентують діяльність Факультету щодо запобігання та виявлення академічного плагіату у працях учасників освітнього процесу (навчальних, кваліфікаційних роботах здобувачів вищої освіти освітніх ступенів «молодший бакалавр», «бакалавр», «магістр», «доктор філософії», здобувачів наукового ступеня «доктор наук» денної та заочної форм навчання; наукових працях науково-педагогічних працівників,

здобувачів вищої освіти) та встановлюють єдиний порядок перевірки кваліфікаційних робіт, наукових праць на наявність текстових запозичень на основі Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (рішення вченої ради університету від 24.01.2017 р., протокол № 8, зі змінами) та Кодексу академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (рішення вченої ради університету від 28.11.2017 р., протокол № 4).

2. ОСНОВІ ТЕРМІНИ, ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень (Закон України «Про освіту» (2017), ст. 42).

Академічна свобода – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова, думки і творчості, поширення знань та інформації, вільного оприлюднення і використання результатів наукових досліджень з урахуванням обмежень, установлених законом.

Заклад освіти – юридична особа публічного чи приватного права, основним видом діяльності якої є освітня діяльність.

Освітній процес – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей.

Викладацька діяльність – діяльність, яка спрямована на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти (лекція, семінар, тренінг, курси, майстер-клас, вебінар тощо), та яка провадиться педагогічним (науково-педагогічним) працівником, самозайнятою особою (крім осіб, яким така форма викладацької діяльності заборонена законом) або іншою фізичною особою на основі відповідного трудового або цивільно-правового договору.

Освітня діяльність – діяльність суб'єкта освітньої діяльності, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу у формальній та/або неформальній освіті.

Педагогічна діяльність – інтелектуальна, творча діяльність педагогічного (науково-педагогічного) працівника або самозайнятої особи у формальній та/або неформальній освіті, спрямована на навчання, виховання та розвиток особистості, її загальнокультурних, громадянських та/або професійних компетентностей.

Наукова діяльність – інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань. Основними її формами є фундаментальні та прикладні наукові дослідження (Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»).

Наукова праця – результати дослідницької діяльності, які вміщують нові відомості, закономірності щодо об'єкта дослідження, представлені у певній послідовності та оформлені згідно зі стандартами, і призначені для оприлюднення. **Види наукових праць: дисертація, автореферат дисертації, магістерська робота, монографія, наукова стаття, тези доповіді, реферат, доповідь, науковий звіт, підручник, навчальний посібник.**

Плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору (Закон України «Про авторське право і суміжні права», ст. 50).

Плагіат академічний – навмисне відтворення здобувачем вищої освіти у письмовій або електронній формі чужого твору, опублікованого на паперовому або офіційно оприлюдненого на електронному носії, повністю або частково, під своїм іменем без посилання на автора (ст. 69 ЗУ «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII).

Результати навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів.

Якість освітньої діяльності – рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг.

Принципи академічної доброчесності, якими мають керуватися учасники освітнього процесу:

- Принцип законності – суворе дотримання законодавства всіма 5 учасниками освітньої діяльності.

- Принцип чесності та порядності – інтелектуальна та особиста чесність у процесі навчання, викладання, наукових досліджень, недопущення будь-яких форм обману, неправдивих тверджень, брехні, шахрайства, крадіжки або інших форм нечесної поведінки.

- Принцип справедливості – неупереджене ставлення учасників освітньої діяльності одне до одного, прозоре та об'єктивне оцінювання результатів діяльності.

- Принцип взаємної довіри та взаємодопомоги – вільний обмін ідеями та інформацією в освітньому середовищі, співпраця та вільне продукування нових ідей, орієнтація на суб'єкт-суб'єкту або партнерську взаємодію.

- Принцип поваги – виявлення поваги як до себе, так і до інших, незалежно від віку, статі та статусу; уникнення зловживань посадовим становищем виборними чи призначеними представниками Університету.

- Принцип відповідальності – сумлінне виконання своїх зобов'язань, протистояння будь-яким формам дискримінації, ганебним учинкам, негативному впливу інших осіб, здатність брати на себе відповідальність за результати своєї діяльності, готовність подавати приклад відповідальної поведінки.

- Принцип компетентності й професіоналізму – підтримання найвищого рівня компетентності, підвищення свого рівня навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності.

- Принцип прозорості – уникнення зловживань посадовим становищем виборними чи призначеними представниками Університету, прозорість і публічність прийняття та виконання управлінських рішень, освітньої, науково-дослідницької, господарської та фінансової діяльності.

Основні види порушень академічної доброчесності (частина 4 ст. 42 Закону України «Про освіту»):

- Плагіат – навмисне чи усвідомлене «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» (без належного оформлення посилань).

- Самоплагіат – «оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів»; використання власних попередніх праць автора в іншому контексті, без посилань на те, що такий текст вже був раніше використаний або опублікований.

- Фабрикація – «вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі чи наукових дослідженнях».

- Фальсифікація – «свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень».

- Списування – «виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання».

- Обман – «надання завідомо неправдивої інформації стосовно власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування».

- Хабарництво – «надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі».

- Необ'єктивне оцінювання – «свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти».

Оприлюднення (розкриття публіці) твору – здійснена за згодою автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав, дія, що вперше робить твір доступним для публіки шляхом опублікування, публічного виконання, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення тощо (ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Цитата – порівняно короткий уривок з наукового, методичного або будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілішими свої твердження, зафіксувати аналогічні рішення для подальшої модернізації, продемонструвати попередні результати досліджень інших авторів або для посилання на погляди іншого з 4 автора в автентичному формулюванні (ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

3. ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ФАКУЛЬТЕТУ

3.1. Дотримання принципів і правил академічної доброчесності учасниками освітнього процесу – складовою внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Університету, яка регламентується «Положенням про організацію освітнього процесу в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини».

3.2. Дотримання учасниками освітнього процесу Кодексу академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

3.3. Реалізація системи заходів з популяризації академічної доброчесності через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості та запобігання академічному плагіату (протидія будь-яким проявам неправомірної вигоди; інформування на веб-сайті факультету та в соціальних мережах про заходи щодо забезпечення академічної доброчесності; проведення тренінгів і семінарів для учасників освітнього процесу з метою заохочення їх до етичної поведінки та формування навичок протидії академічній нечесності;

формування умов для розвитку взаємної довіри й поваги між учасниками освітнього процесу; вивчення досвіду вітчизняних та зарубіжних закладів освіти щодо реалізації академічної доброчесності в освітньому середовищі).

4. СИСТЕМА СПРИЯННЯ ДОТРИМАННЮ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО ПРОЦЕСУ ФАКУЛЬТЕТУ

4.1. Дієвість інструментів упровадження принципів дотримання академічної доброчесності у освітній і науковій діяльності (інформаційно-консультативний супровід науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти; заходи з питань академічної доброчесності; участь у проєктах, програмах; лекції запрошених професорів, стейкхолдерів тощо).

4.2. Дієвість інструментів контролю за впровадженням принципів дотримання академічної доброчесності у освітню і наукову діяльність Факультету (анкетування учасників освітнього і наукового процесу; використання відповідних технологічних рішень як інструментів протидії порушенням академічної доброчесності (перевірка навчальних, кваліфікаційних, науково-методичних та наукових робіт на наявність ознак академічного плагіату).

4.3. Діяльність Групи сприяння академічній доброчесності Факультету (з представників науково-педагогічних працівників, здобувачів освіти, органів студентського самоврядування), які у своїй діяльності підпорядковуються декану Факультету та Комісії з питань академічної доброчесності Університету (діяльність регламентована п. 3 Кодексу академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини).

4.4. Постійне оновлення процедури дотримання академічної доброчесності, розгляду питань щодо порушення академічної доброчесності.

4.5. Створення та оновлення інформаційної бази, за допомогою якої здійснюється популяризація принципів дотримання академічної доброчесності (сайт «Академічна доброчесність» (<https://fspo.udpu.edu.ua/%d1%8f%d0%ba%d1%96%d1%81%d1%82%d1%8c-%d0%be%d1%81%d0%b2%d1%96%d1%82%d0%b8/%d1%82%d0%bb%d0%be/>); методичні матеріали; банери, інфографіка тощо).

5. ПОРЯДОК ПЕРЕВІРКИ НАВЧАЛЬНИХ, КВАЛІФІКАЦІЙНИХ, НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ТА НАУКОВИХ РОБІТ НА НАЯВНІСТЬ ОЗНАК АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ

5.1. Перевірка на наявність ознак академічного плагіату обов'язково підлягають навчальні, кваліфікаційні, науково-методичні та наукові роботи.

5.2. Перевірка на наявність ознак академічного плагіату навчальних, кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти освітніх ступенів «молодший бакалавр», «бакалавр», «магістр» денної та заочної форм навчання здійснюється відповідно до пп. 4-8 Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (система «Anti-Plagiarism»).

5.3. Перевірка на наявність ознак академічного плагіату в наукових роботах здобувачів вищої освіти ступеня «доктор філософії», здобувачів наукового ступеня «доктор наук» денної та заочної форм навчання; наукових працях науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти здійснюється за допомогою сервісу [Unicheck](#) (відповідно до Договору про співпрацю від 01.06.2020 р.). Процедура перевірки за допомогою сервісу [Unicheck](#) забезпечується працівниками редакційного відділу Університету.

5.4. Критерії оцінювання рівня наявності ознак академічного плагіату у навчальних, кваліфікаційних, науково-методичних та наукових роботах передбачені освітніми (освітньо-науковими), науковими програмами, робочими програмами навчальних дисциплін, рекомендаціями ЗВО щодо укладання навчальних, навчально-методичних праць, підготовки наукових видань, правилами редакційної етики наукових видань тощо.

5.5. Експертне оцінювання текстів після перевірки комп'ютерною програмою здійснюють:

викладачі відповідної навчальної дисципліни (*навчальні роботи*);

гарант освітньої (освітньо-наукової) програми, науковий керівник (*кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти освітніх ступенів «молодший бакалавр», «бакалавр», «магістр», «доктор філософії»*);

керівник наукової програми, науковий консультант (*кваліфікаційні роботи здобувачів наукового ступеня «доктор наук»*);

редакційна комісія, редакційна колегія наукового видання, науковий керівник, науковий консультант (*наукові праці науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти*).

6. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

6.1. Відповідальність за порушення академічної доброчесності учасниками освітнього і наукового процесів (педагогічними, науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти) передбачені ст. 42. Закону України «Про освіту», п. 7 Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, пп. 2.5, 2.7, 2.8 Кодексу академічної доброчесності Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

6.2. Питання про дотримання учасниками освітнього процесу принципів і правил академічної доброчесності щосеместрово розглядаються на засіданнях вченої ради Факультету, студентської ради Факультету, засіданнях кафедр.

6.3. За інформування здобувачів освіти про неприпустимість порушення академічної доброчесності, реалізацію заходів щодо запобігання проявам академічної недоброчесності відповідають декан Факультету, його заступники та куратори академічних груп.

6.4. Контроль за дотриманням академічної доброчесності здійснюють декан Факультету, завідувачі кафедрами, гаранті освітніх (освітньо-наукових) програм, керівники наукових програм, викладачі навчальних дисциплін, наукові керівники (консультанти), Група сприяння академічній доброчесності Факультету.

Інструктивно-методичні матеріали
для дослідника зі спеціальності 231 «Соціальна робота»

Парадигми досліджень у соціальній роботі
(Т. В. Семигіна¹)

Парадигма	Позитивістська	Інтерпретативна	Критична
Філософське підґрунття	Емпірико-аналітична, редуccionістська	Постпозитивістська, постмодерністська, натуралістична	Постмодерністська, постструктуралістська, емансипаційна
Методологія	Експериментальні, квазі-експериментальні, кореляційні (статистичні) та ін. дослідження	Феноменологія, обґрунтована теорія, етнографія, вивчення випадків, описовий, тематичний, історичний, Delphi	Феміністичні дослідження, дослідження в дії, критична етнологія тощо
Методи збору інформації	Експерименти, опитування (анкетування та інтерв'ю)	Відкрите спостереження або інтерв'ю, фокус-групи тощо	Відкрите спостереження або інтерв'ю, фокус-групи тощо
Позиція дослідників	Дистанційована	Близька	Близька

¹ Семигіна Т. Чи завжди цифри мають значення: огляд парадигм дослідження у соціальній роботі. *Traektorîa Nauki = Path of Science*. 2020. Vol. 6. No 7. С. 3001–3011. Режим доступу: <file:///C:/Users/Admin/Desktop/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87.%20%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%86.,%20%D0%B0%D1%81%D0%BF%D1%96%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B8/%D0%9C%D0%94/%D0%AF%20%D0%97%D0%9C%201/%D0%BC%D0%B0%D1%82-%D0%BB%D0%B8/%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D0%B3%D1%96%D0%BD%D0%B0/chi-zavzhdi-tsifri-mayut-znachennya-oglyad-paradigm-doslidzhennya-u-sotsialniy-roboti.pdf>

Періодичні фахові наукові видання України

Спеціальність 231 Соціальна робота (категорія Б)²

1. Social Work and Education. Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка ГО «Центр соціального розвитку та інновацій». URL: <http://www.library.tnpu.edu.ua/index.php/naukzap/2201-social-work-and-education>
2. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Педагогіка. URL: http://science.uipa.edu.ua/journal-in-category-b_ua/
3. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Соціальна робота». URL: <https://visnyk.soch.robota.knu.ua/index.php/journal>
4. Наука і освіта. ДЗ «Південно-український національний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського». URL: <https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/>
5. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. URL: <https://nv.pdpu.edu.ua/>
6. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». URL: <http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/>
7. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова Серія 5., Педагогічні науки: реалії та перспективи. URL: <http://nc-s5.npu.edu.ua/>
8. Проблеми сучасного підручника. Інститут педагогіки НАПН України. URL: http://ipvid.org.ua/products/2018_1/
9. Професійна освіта: методологія, теорія та технології. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». URL: <https://education-journal.org/index.php/journal>
10. Соціальна робота та соціальна освіта. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: <http://srso.udpu.edu.ua>
11. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді Інститут проблем виховання НАПН України. URL: <https://zbirnyk.ipv.org.ua/ua/>
12. Ввічливість (Humanitas). Волинський національний університет імені Лесі Українки URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/ethics>
13. Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія Педагогічна. URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/research/visnyk-lvivskoho-universytetu>

² Наука. МОН України. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nauka>

Етичні принципи соціальної роботи (2018 р.)³

Назва принципу англійською мовою	Назва принципу українською мовою
Recognition of the Inherent Dignity of Humanity	<i>Визнання гідності людини</i>
Promoting Human Rights	<i>Сприяння правам людини</i>
Promoting Social Justice	<i>Сприяння соціальній справедливості</i>
Promoting the Right to Self-Determination	<i>Сприяння праву на самовизначення</i>
Promoting the Right to Participation	<i>Сприяння праву на участь</i>
Respect for Confidentiality and Privacy	<i>Повага конфіденційності та приватності</i>
Treating People as Whole Persons	<i>Ставлення до людей як до цілісних індивідів</i>
Ethical Use of Technology and Social Media	<i>Етичне використання технологій та соціальних медіа</i>
Professional Integrity	<i>Професійна доброчесність</i>

³ Семигіна Т. Нові глобальні етичні принципи соціальної роботи. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. № 1. С. 70–85. Режим доступу: <https://grani-print.dp.ua/index.php/jaysrt/article/view/135>

**Підготовка та захист магістерських робіт зі спеціальності 231 Соціальна
робота: навчально-методичний довідник**